

BT Yevamoth 45-47 and Immersion of a Convert

Compiled and Translated by Rabbi Noah Gradofsky

The main goal of this document is to explore certain texts in Babylonian Talmud Yevamoth 45-47 with regards to two related questions - (a) whether and to what extent a beth din (rabbinical court) is required for a conversion; and (b) whether a beth din must personally witness a female convert's immersion.¹ Thank you to Rabbis Alan Yuter and Ya'akov Siegel for their insights on this paper.

*Note: Literal translation is denoted by **bold type**.*

TALMUDIC SOURCES

Babylonian Talmud Yevamoth 47b

#1 תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מז עמוד ב

נתרפא, מטבילין אותו מיד; ושני ת"ח עומדים על גביו, ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות; טבל ועלה - הרי הוא כישראל לכל דבריו. אשה, נשים מושיבות אותה במים עד צוארה, ושני ת"ח עומדים לה מבחוץ, ומודיעין אותה מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות.

Once the convert has **healed** from circumcision, **we immerse him immediately; and two scholars stand upon his shoulders** i.e. at his side, **and teach him a few easy commandments and a few difficult commandments**; once he has **immersed and come up** from immersion, **behold he is as an Israelites for all matters**. If the convert is a woman, **women sit her in the water up to her neck² and two scholars stand outside for her, and teach her a few easy commandments and a few difficult commandments**.

Discussion: There are a few interesting implications in this text.

- The text indicates the use of two scholars, rather than three (but see רבי יוחנן below, so this implication is likely not accepted as halakha).
- The text is far from clear regarding the process of immersion for the female.
 - There is reference to "נשים מושיבות אותה" ("women sit her"). Does this mean more than one woman should be present, or is the term נשים generic (i.e. "when women immerse, then women sit her in the water")? If generic, one would expect "נשים מושיבות אותם". Note that יביע אומר (in the last paragraph of this compendium) quotes a discussion that implies using multiple women when the beth din does not see the immersion.

¹ For purposes of this paper I presume that if the beth din must witness the female's immersion, this can be accomplished in an appropriate matter. The responsum of יביע אומר, discussed below gives several options. I understand that in Israel it is common for immersion to be done with the woman wearing a porous robe, which clearly would not be an interruption between the woman and the water.

² Although I have not done any lower critical study of the texts I refer to in this paper (my copy of דקדוקי סופרים is in storage), I did note that הלכות גדולות סימן ח - הלכות מילה עמוד קנג has "נשים מעמידות אותה במים עד צוארה", implying that the woman stands in the water just as a man. There is a certain sense to either possibility.

- Do the scholars remain "outside" throughout the process, or do they see the immersion once she is in the water to her neck.³ Note that this text makes no mention of the scholars "coming in." Additionally, if the scholars were to come in once she is to her neck, there would be some reason to question why the women being present was necessary at all. . . she could go into the water and then call the scholars in. Hakham Ovadiah Yossef and Rabbi Moshe Feinstein (whom's responsa are discussed below) discuss that the fact that the women sit the female convert into the water up to to her neck implies that after this is done the scholars then enter.⁴ Frankly, I am unsure of what exactly implies this. I think they are indicating that they don't understand why she would be only brought up to her neck if the men were not then coming in. It seems to me, however, quite likely that they would bring her to her neck, at which point she would be instructed regarding מצות קלות ומקצת מצות חמורות (a few easy commandments and a few difficult commandments) and then the women would observe her immersion.

Also note that the text indicates that the convert, who has already been taught מצות קלות ומקצת מצות חמורות (a few easy commandments and a few difficult commandments)(see bottom of 47b) is again taught מצות קלות ומקצת מצות חמורות immediately prior to immersion.

Babylonian Talmud Yevamoth 46b

#2 תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מו עמוד ב

Note that this text is being taken out of order and appears before the above text.

אמר רבה: עובדא הוה בי רבי חייה בר רבי, ורב יוסף מתני: רבי אושעיא בר רבי, ורב ספרא מתני: ר' אושעיא בר' חייה, דאתא לקמיה גר שמל ולא טבל, א"ל: שהי כאן עד למחר ונטבלינך. ש"מ תלת: ש"מ גר צריך שלשה, וש"מ אינו גר עד שימול ויטבול, וש"מ אין מטבילין גר בלילה. . . אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: גר צריך ג', משפט כתיב ביה.

Rabbah said: There was an occurrence in the court of Rav Hiyya bar Rabbi (and Rav Yossef teaches: The occurrence was in the court of Rabbi Oshia bar Rabbi, and Rav Safra teaches: The occurrence was in the court of Rabbi Oshia bar Rabbi Hiyya), that came before him (i.e. the head of the court) a convert who was circumcised but had not immersed. The head of the beth din said to him: "Wait here until tomorrow and we will immerse you." Learn from this three laws: learn from this that a convert needs three i.e. a rabbinical court to participate in the immersion, and learn from this that he is not a convert until he is circumcised and immerses, and learn from this that we do not immerse a convert at night. . . Rabbi Hiyya bar Aba said in the name of Rabbi Yochanan: A convert needs three i.e. three people present, presumably as a rabbinical court, to participate in the immersion (and possibly the circumcision, though that isn't discussed here), "law" is written in regards to him.

³ Note that as will be discussed further below, it is probable that the water contemplated in this scenario was far more murky and therefore there would be nothing improper seen.

⁴ "אולם מבואר בהרמב"ם (פי"ד מהא"ב ה"ו). . . ואח"כ טובלת בפניהם, והן writes: יבע אומר חלק א, יט: ג. מחזירין פניהם ויוצאים כדי שלא יראו אותה כשתעלה מן המים. ע"כ. וכלשון הזה פסק מרן (בסי' רסח ס"ב). וכי בערוך לנר (יבמות מז): שמ"ש הרמב"ם שנכנסים הדיינים לראות טבילתה, יצא לו כן מהא דקתני, שמושיבין אותה במים עד צוארה, ולמה לנו לעשות כן. אלא ודאי מפני שהדיינים צריכים להכנס ולראות טבילתה." Selections from Chacham Yossef's responsum are quoted atbelow. Rav Moshe Feinstein's responsum, which has this same argument, also appears below.

Rashi Yevamoth 46b

רש"י מסכת יבמות דף מו עמוד ב

משפט כתיב ביה - משפט אחד יהיה לכם ולגר (במדבר טו) ואין משפט פחות מג'.

"Law" is written in regards to him - "You shall have one law for you and for the convert . . ." Num. 15:16 and there is no "law" i.e. no legal proceeding with less than three judges.⁵

Discussion: This text indicates that a beth din must be involved in the immersion of the convert. Exactly what that involvement is will be further discussed throughout this paper.

Babylonian Talmud Yevamoth 47b

#3 תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מז עמוד ב

ושני ת"ח עומדים על גביו. והא א"ר חייא א"ר יוחנן: גר צריך שלשה! הא א"ר יוחנן לתנא, תני: שלשה.

Commenting on the texts we discussed above (text #1): **And two scholars stand upon his shoulders. But behold, Rabbi Hiyya said in the name of Rabbi Yochanan: A convert needs three.** i.e. the first text we saw mentioned 2 scholars involved in the immersion, while the Rabbi Yochanan says 3 (scholars?) are required. **Behold, Rabbi Yochanan said to the Tanna** i.e. the person whose role it was to memorize and repeat Tanaitic material **"teach: three"** i.e. teach the text regarding immersion which we read above, as referring to three scholars who "stand upon his shoulders."

Discussion: Is Rabbi Yochnan suggesting that the text we read in Yevamoth 47b above was inaccurately transmitted, or is he suggesting the text be amended to comply with his understanding of the law? Interestingly, our Talmud preserves both the "original" text of the teaching, as well as Rabbi Yochanan's suggested emendation. It seems that Rabbi Yochanan's treatment of the text above calls into question the extent that the instructions should be given sway in general. For instance, if that teaching implies that a woman (or two women) witnessing a female convert's immersion is proper/sufficient, is this holding called into question by the implication of the story on 46b (text #2) and Rabbi Yochanan's declaration on 46b that apparently requires a rabbinic court to participate in the immersion, a standard that seems stricter than the standard we saw above in text #1? Does Rabbi Yochnan's ruling imply that the beth din must actually observe the immersion? There is no explicit statement to that effect.

Babylonian Talmud 45b

#4 תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מה עמוד ב

Note that this text is being taken out of order and appears before the above texts.

עבדיה דרבי חייא בר אמי אטבלה לההיא עובדת כוכבים לשם אנתתא, אמר רב יוסף: יכולנא לאכשורי בה ובברתה; בה, כדרב אסי, דאמר רב אסי: מי לא טבלה לנדוטה? בברתה, עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל - הולד כשר.

Rabbi Hiyya bar Ami's slave immersed a certain idolatress for purposes of marriage. Rav Yossef said: I can make a legitimation for her and for her son son (i.e. I can say/argue that they are Jewish). **For her, as per the statement of Rav Asi, for Rav Asi said, "Did she not immerse for her menstruation?" For her son, a idolater or a slave who cohabited with a daughter of Israel - the child is legitimate** i.e. a Jew.

⁵ Note Tosafot s.v. ביה משפט כתיב ביה suggests a prooftext of Deut. 1:16. Throughout this paper I will refer to Numbers 15:16 as the prooftext, merely for convenience.

ההוא דהו קרו ליה בר ארמייתא, אמר רב אסי: מי לא טבלה לנדותה? ההוא דהו קרו ליה בר ארמאה, אמר ריב"ל: מי לא טבל לקריו?

There was a certain person that they would call "son of a female idolater," Said Rav Asi: Did she not immerse for her menstruation? There was a certain person that they would call "son of a male idolater," Rabbi Joshua ben Levi said: Did he not immerse for his nocturnal emission?

Rashi Yevamoth 45b (selections)

רש"י מסכת יבמות דף מה עמוד ב (selections)

אטבלה לשם אנתתא - לשם טבילת נדה ולא לשם טבילת גירות.

Immersed her the idolatress for purposes of marriage - For purposes of the immersion for menstruation i.e. for family purity reasons, and not for purposes of conversion immersion.

יכילנא לאכשורי בה - להיות גיורת גמורה ואע"פ שלא טבלה לשם גירות ואמר לקמן /יבמות/ (דף מו:): לעולם אינו גר עד שימול ויטבול דטבילת נדה סלקא לה לשם גירות דעובדת כוכבים לא טבלה לנדותה.

I can make a legitimation for her - to be a complete convert. And even though she did not immerse for purposes of conversion, and it says later "in fact, he is not a convert until he is circumcised and immerses," for immersion for menstruation suffices for her for purposes of conversion, since an idolatress does not immerse for her menstruation.

בר ארמייתא - שלא טבלה אמו כשנתגיירה.

Son of a female idolater - For his mother had not immersed when she converted.

מי לא טבלה לנדותה - ואותה טבילה עולה לה לטבילת גירות דדת יהודית היא וכן מי לא טבל לקריו.

Did she not immerse for her menstruation? - And that immersion would count for her as immersion for conversion, for it is a Jewish practice, and so to is the interpretation of the statement Did he not immerse for his nocturnal emission?

Discussion: This text seems at the opposite extreme from Rabbi Yochanan, as it indicates that one who immerses for a Jewish ritual purpose, but not particularly for purposes of conversion is halakhically Jewish. Presumably, these immersions are not with witnesses (although perhaps the community is generally aware that the person is observing Jewish laws of purity). Other interpretations of this text will be addressed below.

LATER RABBINIC SOURCES

Sefer Halakhot Gedolot 8, Laws of

ספר הלכות גדולות סימן ח - הלכות מילה עמוד קנב

Circumcision, p. 152

גר שטבל לקריו ושפחה שטבלה לשם נדתה, עלתה להם טבילה. (שם מה ב) ההוא דהו קארו ליה בר ארמאה, . . והאידינא לא סגי בטבילה דקריו עד דטביל לשום גירות, דקיימא לן (שם מו ב) הלכתא גר צריך שלשה משפט כתוב בו. . . .

A convert who immersed for his nocturnal emission, and a maidservant who immersed due to her menstruation, the immersion was effective for them i.e. they are Jewish. Halakhot Gedolot continues by quoting text #4 above with some explanations There was a certain person that they would call "son of a male idolater," . . . But nowadays it is not sufficient for one to convert through immersion for his nocturnal emission, rather conversion is not effective until he immerses for purposes of conversion, for the halakhah is established for us quoting text #2 "A convert needs three, "law" is written in regards to him." . . .

Discussion: Halakhot Gedolot recognizes the conflict between text #4, which implies the sufficiency of private immersion for purposes of conversion, and text #2-3, which requires three observers. Halakhot Gedolot simply indicates that text #4 is rejected, and the authoritative halakhah is the requirement of immersion for conversion to be before a beth din. Interestingly, later on (p. 153-154) Halakhot Gedolot quotes text #1 (the discussion of the procedure of male and female immersion for conversion) and notes text #3 in which Rabbi Yochanan emends the text to require 3 observers. Halakhot Gedolot does not mention that this ruling in any way affects a change to the procedure for female conversion. Perhaps Halakhot Gedolot presumed that text #1 presumed the two scholars were actually observing the immersion, and therefore text #3 simply changed the number of observers. Alternatively, Halakhot Gedolot might presume that text #1 presumed the two scholars were not actually observing the immersion, but that the acceptance of Rabbi Yochanan's ruling requiring a beth din being involved did not in turn make it that it was required that the beth din actually sees the immersion.

Rambam Laws of Sexual Prohibitions 14:6 רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יד הלכה ו

ושלשה עומדין על גביו ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות פעם שנייה והוא עומד במים, ואם היתה אשה נשים מושיבות אותה במים עד צוארה והדיינין מבחוץ ומודיעין אותה מקצת מצות קלות וחמורות, והיא יושבת במים ואח"כ טובלת בפניהם והן מחזירין פניהן ויוצאין כדי שלא יראו אותה כשתעלה מן המים.

And three people (scholars?) stand on his shoulders and teach him a few easy commandments and a few difficult commandments a second time, and he is standing in the water. And if the convert were a woman women sit her in the water up to her neck and the judges are outside and teach her a few easy and difficult commandments as she is sitting in the water and afterward she immerses before them, and they turn their faces away and leave, so they will not see her when she comes up from the water.

Discussion: Rambam adopts the requirement of a beth din (rabbinic court) witnessing the immersion, and explicitly indicates that the beth din should see the woman's immersion.

Tur Yoreh Deah 268 טור יורה דעה סימן רסח

ות"ח עומדים על טבילתו ומודיעין אותו אז ג"כ קצת מצות קלות וקצת מצות חמורות והרי הוא כישראל לכל דבר . . . ואשה נשים מושיבות אותה עד צוארה במים ות"ח עומדים מבחוץ ומודיעין אותה מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות

And scholars stand upon his immersion i.e. to participate in the immersion and teach him at that point also i.e. again a few easy commandments and a few difficult commandments, and having immersed behold he is as an Israelite for all matters . . . and if the convert is a woman, women sit her up to her neck in water, and the scholars stand outside and teach her a few easy commandments and a few difficult commandments.

וכל עניניו בין להודיעו המצות לקבלם בין המילה ובין הטבילה צריך שיהיה בג' הכשרים לדון וביום ומיהו דוקא לכתחילה אבל בדיעבד אם מל אותו או טבל בפני שנים ובלילה אפי' לא טבל לשם גירות אלא איש שטבל לקריו ואשה שטבלה לנדוטה הוי גר ומותר בישראלית חוץ מקבלת המצות שמעכבת אם אינו ביום ובשלה ולרב אלפס אפילו בדיעבד שטבל או מל בפני שנים או בלילה מעכב ואסור בישראלית אבל אם נשא ישראלית והוליד ממנה בן לא פסלין ליה

And all of his matters i.e. all of the rituals performed by the convert, **whether to teach him the commandments to accept them, whether the circumcision, or whether the immersion, requires that it be with three men present who are kosher to judge, and** the requirements must be performed **during the day. However, this** requirement of three judges and of the rituals being done during the day **is particularly in the first instance, but after the fact if he circumcised him or he immersed before two witnesses and at night, even if he did not immerse for the purposes of conversion but a man who immersed due to his nocturnal emission, or a woman who immersed due to her menstrual cycle, he is a convert and permitted to marry an Israelite woman** (and a female convert would be permitted to marry an Israelite man) **except the acceptance of the commandments which holds back** the validity of the conversion **if it is not during the day and with three serving as the court, and according to Rav Alfas** (Rabbi Yitzvak Alfasi AKA Rif) **even after the fact if he immersed or was circumcised before two or at night it holds back** the validity of the conversion **and he is forbidden to an Israelite woman, but if he married an Israelite woman and gave birth from her a child, we do not invalidate him** (i.e. the child).

Discussion: Tur holds that all rituals should be done before a beth din (presumably including a woman's immersion although this is not stated explicitly), but says that the acceptance of mitzvot is the only ritual that is invalid unless it is done before three. However, Tur notes the opinion of Rif who says that the absence of three invalidates the conversion, although a child of someone who converted without three witnessing the conversion would not be disqualified. The rationale of these positions is explained in Beth Yossef below.

Beth Yossef Yoreh Deah 268

בית יוסף יורה דעה סימן רסח

ג (א) וכל עניניו בין להודיעו המצות לקבלם בין המילה בין הטבילה צריך שיהיה בשלושה הכשרים לדון וביום ומיהו דוקא לכתחלה וכו'. בפרק החולץ (מו): אמר רבה עובדא הוה בי רבי חייה וכו' שמע מינה גר צריך שלשה ושמע מינה אין מטבילין גר בלילה אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן גר צריך שלשה משפט כתיב ביה

And all of his matters i.e. all of the rituals performed by the convert, **whether to teach him the commandments to accept them, whether the circumcision, or whether the immersion, requires that there be three men who are kosher to judge, and the requirements must be performed during the day. However, this requirement** (of three judges and of the rituals being done during the day) **is particularly in the first instance, etc..** This rule is per the Talmud in **Chapter "one who removes the shoe"** (BT Yevamoth 46b, text # 2 above) **Rabbah said: There was an occurrence in the court of Hiyya, etc. learn from this that a convert needs three** i.e. a rabbinical court to participate in the immersion, . . . **and learn from this that we do not immerse a convert at night. . . Rav Hiyya bar Aba said in the name of Rabbi Yochanan: A convert needs three** i.e. three people present, presumably as a rabbinical court, to see the immersion, **"law" is written in regards to him."**

ופירש רש"י (במדבר טו טז) משפט אחד יהיה לכם ולגר ואין משפט פחות משלשה. וכתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות איסורי ביאה (ה"ז) טבל בינו לבין עצמו ונתגייר בינו לבין עצמו ואפילו בפני שנים אינו גר. וכתבו התוספות (שם ד"ה אין) דהא דאין מטבילין גר בלילה הוי נמי מהאי טעמא דמשפט כתיב ביה.

And Rashi explained, "You shall have one law for you and for the convert . . ." Num. 15:16 and there is no "law" i.e. no legal proceeding with less than three judges. And Rambam wrote in chapter 13 of the Laws of Sexual Prohibitions (halakha 7) "If he immersed between him and himself, and converted between him and himself, even before two witnesses he is not a convert." And Tosafot wrote (there Yevamoth 46b s.v. "not" - note that the s.v. in the standard Talmud printing is "אין מטבילין גר בלילה") that that rule that says that we don't immerse a convert at night is also derived from the reasoning that "law" is written regarding him (the convert).

Discussion: It appears Rambam accepts the stricture of Rabbi Yochanan (and the story told by Rabbah) that immersion must be done before three and is otherwise invalid.

וגרסינן תו התם (מה:): ההוא דהוּו קרו ליה בר ארמייתא אמר רב אסי מי לא טבלה לנדוּתה ההוא דהוּו קרו ליה בר ארמאה אמר רבי יהושע בן לוי מי לא טבל לקירוּו ופירש רש"י בר ארמייתא. שלא טבלה אמו כשנתגיירה: מי לא טבלה לנדוּתה. ואוּתה טבילה עולה לה לטבילת דת יהודית וכן מי לא טבל לקירוּו.

And we further read there (Yevamoth 45b, text #4 above) There was a certain person that they would call "son of a female idolater," Said Rav Asi: Did she not immerse for her menstruation? There was a certain person that they would call "son of a male idolater," Rabbi Joshua ben Levi said: Did he not immerse for his nocturnal emission? And Rashi explained, *Son of a female idolater* - For she had not immersed when she converted. *Did she not immerse for her menstruation?* - And that immersion would count for her as Jewish religious immersion⁶, and so to is the interpretation of the statement *Did he not immerse for his nocturnal emission?*

⁶ Note that the text of Rashi's explanation is slightly different in our printed Gemara and in Beth Yossef ("מי לא טבלה לנדוּתה - ואוּתה טבילה עולה לה לטבילת גירות דת יהודית היא . . ." versus "מי לא טבלה לנדוּתה. ואוּתה טבילה עולה לה לטבילת דת יהודית").

וכתבו התוספות (ד"ה מי) והרא"ש (סי' לא) תימה דהא גר צריך שלשה ואין דרך נשים להביא עמהן איש בשעת הטבילה וי"ל דהא דבעינן שלשה היינו לקבלת המצות אבל לא לטבילה אע"ג דאמרינן לקמן (מז): דתלמידי חכמים עומדים מבחוץ היינו לכתחלה ויש מפרשים דכיון דידוע לכל שטבילה כאילו עומדין שם דמי ומיהו קשיא דטבילת נדה בלילה (נדה סז). ולקמן אמרינן אין מטבילין גר בלילה אבל אי לא כתיב משפט אלא אקבלת מצות אתי שפיר והא דאין מטבילין היינו לכתחלה מדרבנן וכתב הרא"ש שכן תירץ רבינו ר"מ ודייק לה מדלא קאמר אין מטבילין גר בלילה מ"ט משפט כתיב ביה כדקאמר גבי גר צריך שלשה אלמא דלא גמרינן ליה ממשפט דאין לו דין משפט אלא לענין גוף הדבר שצריך שלשה אבל לא לזמן הטבילה ולילה לא הוי אלא מדרבנן ולכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי אי נמי קבלת מצות הוי כתחלת דין וטבילה הוי כגמר דין דהוי אפילו בלילה (סנהדרין לב). ומדרבנן הוא דבעינן ביום לכתחלה עכ"ל:

And the Tosafot (s.v. "Did she not") and Rosh (section 31 on Yevamoth Chapter 4) wrote that it is surprising, for a convert needs three witnesses/judges and it is not the custom of women to bring a man when she immerses and therefore the woman's immersing after menstruation would not be valid for conversion. And one could say that that rule that we need three is for the acceptance of commandments but not for immersion, even though we say later (Yevamoth 47b, text #1 above) "scholars stand outside" this is just in the first case i.e. if this was lacking the conversion would still be valid. And there are those who explain that since it is known to everyone that she immersed i.e. it is public knowledge that she observes the rules of family purity and has immersed, it is as if they were standing there. Nonetheless it is difficult, for immersion for menstruation is at night (BT Niddah 67a) and later we say (BT Yevamoth 46b, text #2 above) "we do not immerse a convert at night." However, if "law" (in Num. 15:16, which Rashi had indicated as a source for requiring three witnesses/judges and Tosafot s.v. בלילה גר מטבילין אין had indicated was a basis for requiring immersion during the day, since court proceedings are generally during the day) is only written regarding the part of the court proceeding which is accepting the mitzvot, then it would become clear (as immediately explained) and that statement that "we do not immerse a convert at night" is in the first place i.e. in the best case scenario, and is a law from the Rabbis. And Rosh wrote that Rabben Meir answered similarly, and he derived this from the fact that the Talmud did not say "we do not immerse a convert at night. What is the reason? "Law" is written in regards to him" as the Talmud did say regarding "A convert needs three" which demonstrates that we do not derive it (the requirement of the immersion for conversion being during the day) from "law" (in Numbers 15:16) because he (the convert) only has the rules of "law" regarding the substance of the matter (the acceptance of commandments) which requires three, but not for the time of immersion, and the prohibition of immersion at night is only a rabbinical requirement, and it is only in the first instance that it is prohibited (lit, "that no"), but after the fact it is valid. Alternatively, acceptance of commandments is the beginning of the legal matter, and immersion is the completion of the legal matter, which may be handled even at night, (BT Sanhedrin 32a) but it is rabbinically that we require immersion during the day in the first instance (i.e. best case scenario). Up to here are his (Rosh') words.

Discussion: Tosafot and Rosh recognize the tension between the ruling we saw based on Rabbah's story and Rabbi Yochanan's statement (texts #2 & 3 above) requiring three witnesses/judges and the indication from Rav Yossef, Rav Asi, and Rabbi Joshua ben Levi (text #4 above) which indicates a person's privately immersing is effective for conversion. The conclusion is largely to view the requirement of a beth din is as being a best case scenario, but that the immersion is valid without witnesses.

This interpretation does not entirely divorce texts 2&3 from text 4, as it is still presumed that conversion must be done through the auspices of the beth din with at least some part of the conversion - namely the acceptance of the mizvot - being done before a rabbinic court. I would suggest that there is little evidence in text #4 that Rabbi Hiyya's slave brought the idolatress he was marrying to a beth din, and little reason to understand why such a beth din would not have brought her to a mikvah. Instead, I would suggest entirely divorcing text #4 from texts 2&3 (which is what we saw Halakhot Gedolot apparently do) and see in them an indication for the validity of a person privately converting.⁷ Divorcing these two texts would more cleanly explain why text # 4 says that the immersion for menstruation would be valid to affect conversion despite text #2's requirement of immersion during the day. As to a practical halakhic conclusion, even if we accept that the two cases are entirely divorced, we might come to largely the same conclusion as Tosafot, by saying that all rituals are best to be done before a beth din (per Rabbi Yochanan), but that the rituals are valid even if done without a beth din (per text #4).

There is also a middle ground, where we could understand that in the view of text #4 conversion does not require a beth din, but must in some way be verifiable. Tosafot noted a possible interpretation that the public knowledge of a person's observing laws of purity was sufficient to count the person as Jewish. This might, in turn, explain why the first text we studied (47b) referred to two scholars being involved in the conversion (putting Rabbi Yochanan's emendation aside) - that the two scholars are serving as witnesses to verify the conversion, and not as a beth din.

⁷ It seems that this conversion would involve the person becoming observant of Jewish law and *at some point* immersing in a mikvah, regardless of the explicit purpose of that immersion. Note that some comments argue that the immersion referred to in text #4 are just being used as a demonstration that the person is observant of mitzvot and perhaps creating a presumption that the person was properly converted, including immersion in a mikvah, at some point in the past. See יב"ע אומר חלק א יו"ד יט: ג. This seems to me a difficult read of text #4, and the simpler understanding is that the immersions mentioned in this text effectuated the conversion. Hakham Yossef notes that the weight of the evidence and opinion is that the immersions referenced are what effectuated the conversion. יב"ע אומר חלק א יו"ד יט: ז.

והרי"ף (טו): תירץ דהא דאמרינן מי לא טבלה לנדתה ומי לא טבל לקירווי דיעבד הוא דלא פסלינן לבריה הואיל וטבל לשם קירווי דאי לאו גיורא הוא לא הוה טביל לשם קירווי וההיא דרבי יוחנן לכתחלה דלא נהגינן בו מנהג גר ולא מנסבינן ליה בת ישראל עד דטביל בפני שלשה וכיוצא בזה הם דברי הרמב"ם שכתב בפ"י"ג מהלכות איסורי ביאה (ה"ט) גיורת שראינה נוהגת בדרכי ישראל תמיד כגון שתטבול לנדתה ותפרוש תרומה בעיסתה וכיוצא בזה וכן (מי) [גר] שנוהג בדרכי ישראל שטובל לקירווי ועושה כל המצות הרי אלו בחזקת גרי צדק ואף על פי שאין שם עדים לפני מי נתגיירו ואע"פ כן אם באו להתערב בישראל אין משיאין אותם עד שיביאו עדים או עד שיטבלו בפנינו הואיל והוחזקו גוים עכ"ל

And Rif answered that that which we say "Did she not immerse for her menstruation?" and "Did he not immerse for his nocturnal emission?" it is after the fact that we do not invalidate her son, since he immersed for his nocturnal emission, because if he is not a convert he would not immerse for his nocturnal emission, and that statement of Rabbi Yochanan is in the first place - that we do not act with him in the way of a convert, and we do not marry him to a daughter of Israel until he immerses before three. And similar to this are the words of Rambam, who wrote in Chapter 13 of Laws of Sexual Prohibitions (Law 9) "A female convert (perhaps better "a female stranger") whom we have seen practicing the ways of Israel consistently, for instance she immerses for menstruation and separates tithes from her dough, and the like, and so too a male convert (perhaps better a "a male stranger") who practices the ways of Israel, who immerses for his nocturnal emission and does all the commandments, behold they are under a presumption of being righteous converts and even if there are no witnesses concerning before whom they converted. And even so, if they came to mix within Israel, we do not marry them until they bring witnesses to testify to their original immersion or until they immerse before us, since they had been presumed as non-Jews. Until here are his (Rambam's) words.

וכתב הרב המגיד נראה מדבריו שהוא מפרש דהא דאמר מי לא טבלה לנדתה או לקירווי להכשיר הבנים קאמר וכי קאמרינן מי לא טבלה הכי קאמרינן היכי אפשר שלא נתגיירו כראוי והרי הם נוהגים בכל המצות כישראלים גמורים וטובלים מטומאתם וטבילה דנקט לאו דוקא ואפשר ג"כ שרבינו סובר שצריך ג"כ שידוע ודאי שטבלו לאיזה דבר שהטבילה אחת מענייני הגירות

And the Rav Hamagid (The Magid Mishneh commentary on Rambam) wrote that it appears from his (Rabmam's) words that he (Rambam) explains that which is said "Did she not immerse for her menstruation?" or "for his nocturnal emission?" (Yevamoth 45b, text #4 above) is to legitimate the children, and when they say "did she not immerse," they said thusly (i.e. they mean the following): How is it possible that they did not convert properly, for behold they are practicing all the commandments as complete Israelites, and immerse from their impurities, and the immersion that is mentioned is not precise i.e. it is not a reference particularly to immersion, but to general observance of commandments. And it is also possible that our teacher (Rambam) also thinks that it is necessary also that that he (?) knows for certain that they have immersed for some purpose, because immersion is one of the matters of conversion i.e. one of the rituals required for conversion.

Discussion: It seems that Ramba"m and Rif understand someone who converts without a beth din to have legally converted (and hence their children are permitted for marriage), but that since the conversion is not verifiable we do not allow the person to marry (perhaps mostly as a policy decision). It seems to me that one slight difficulty to this understanding is that Rav Yossef in text # 4 says that he can validate both the idolatress and her child, not just the child.

והרמב"ם (בחי" מה: ד"ה מי) כתב דודאי לכתחלה צריך שלשה בין במילה בין בטבילה ואילו נתגייר בינו לבין עצמו לגמרי ואפילו דיעבד אינו גר דגוי גמור הוא [ד]משפט כתיב ביה אבל אי קביל עליה בפני שלשה למול ולטבול והודיעוהו מקצת מצות כדין והלך ומל וטבל שלא בפני בית דין הרי זה כשר ולא פסלין לזרעיה ולא מנסבינן ליה לדידה בת ישראל עד דטביל בפני שלשה משום דלכתחלה בעינן שלשה בין בקבלה בין בטבילה עכ"ל:

And Ramban wrote that, in truth, in the first place i.e. best case scenario, the convert **needs three whether for circumcision, whether for immersion, but if he converted between him and himself completely, even after the fact, he is not a convert and is a complete non-Jew, because "Law" is written in regards to him"** (Num. 15:16, see text #2 above), **but if he accepted upon himself before three (a beth din) to circumcise and immerse, and they taught him a few commandments according to their laws, and he went and circumcised and immersed not before the court, he is fit, and we do not invalidate his children, but we do not marry him to a daughter of Israel until he immerses before three because in the first place** i.e. best case scenario **we need three, whether for acceptance of the commandments, whether for immersion. Up to here are his (Ramban's) words.**

Shulchan Aruch Yoreh Deah 268:2-3 (selections) ג - סימן רסח סעיף ב ושלשה (תלמידי חכמים) (ג"ז טור) עומדים על גביו ומודיעים אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות פעם שנייה, והוא עומד במים. ואם היתה אשה, נשים מושיבות אותה במים עד צוארה, והדיינים מבחוץ, ומודיעין אותה מקצת מצות קלות וחמורות, והיא יושבת במים, ואח"כ טובלת בפניהם והם מחזירים פניהם ויוצאין, כדי שלא יראו אותה כשתעלה מהמים.

And three (scholars)⁸ stand on his shoulders and teach him a few easy commandments and a few difficult commandments a second time, and he is standing in the water. And if the convert were a woman, women sit her in the water up to her neck and the judges are outside, and teach her a few easy and difficult commandments, as she is sitting in the water, and afterward she immerses before them, and they turn their faces away and leave, so they will not see her when she comes up from the water.

⁸ Neither Rambam, above, nor Rabbi Karro (who is quoting Rambam near verbatim) explicitly state that the three people must/should be scholars. Tur mentions this and the paranthetical adds this as well in Shulchan Aruch.

(סעיף ג) כל ענייני הגר, בין להודיעו המצות לקבלם בין המילה בין הטבילה, צריך שיהיו בג' הכשרים לדון, וביום (תוס' ורא"ש פ' החולץ). מיהו דוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אם לא מל או טבל אלא בפני ב' (או קרובים) (הגהות מרדכי) ובליילה, אפילו לא טבל לשם גרות, אלא איש שטבל לקריו ואשה שטבלה לנדתה, הוי גר ומותר בישראלית, חוץ מקבלת המצות שמעכבת אם אינה ביום ובשלושה. ולהרי"ף ולהרמב"ם, אפילו בדיעבד שטבל או מל בפני שנים או בלילה, מעכב, ואסור בישראלית, אבל אם נשא ישראלית והוליד ממנה בן, לא פסלין ליה.

(section 3) **All matters of the convert i.e. the conversion process, whether to teach him the commandments to accept them, or whether the circumcision or the immersion, there needs to be three who are fit to judge, and it needs to be done during the day (Tasofot and Rosh, Chapter "one who removes the shoe"), however, this is just in the first case i.e. the best case scenario, but after the fact if he only circumcises or immerses before 2 (or before relatives)(Hagahot Mordechai) and at night, even if he did not immerse for purposes of conversion, but a man who immersed for his nocturnal emission and a woman who immersed for her menstruation, is a convert and permitted to an Israelitess, except with regards to acceptance of the commandments which holds back the effectiveness of a conversion if it is not during the day and with three. And according to the Rif and Rambam, even after the fact if he immersed or circumcised before two or at night, it holds back the effectiveness of the conversion, and he is forbidden to an Israelitess, but if he married an Israelitess and a son were born to her, we do not declare it invalid.**

Discussion: There is significant debate as to whether Shulchan Aruch accepts the opinion of Tosafot or of Rif and Rambam (see discussion below on יביע אומר).

General Conclusions:

The Talmud indicates at least two views regarding the necessity of witnesses/judges participating in the ritual immersion for conversion. רבי יוחנן (text #2-3) as well as whoever exactly was the subject of the story in text #2 hold that a beth din must participate in the immersion. רב אסי and רב יוסף, רב אסי indicate that private immersion is sufficient (text #4). Text #1 may well require two witnesses for the immersion, rather than a beth din.

One may see texts #2-3 and text #4 as diametrically opposed and simply accept the opinion of רבי יוחנן, as apparently הלכות גדולות does.⁹ Alternatively, one may imagine that רבי יוחנן's ruling is authoritative in the best case scenario, while give some credence to the second opinion *ex post facto*. This could be a function of either imagining that there is no real conflict between these sources and that רבי יוחנן would agree to the validity of the immersion without a beth din, or by deciding that other view is worthy of reliance, after the fact, despite the holding of רבי יוחנן. Generally, רבי יוחנן's holding is authoritative, at least as the best case scenario. Importantly, רבי יוחנן does not explicitly state that the beth din must actually witness the immersion, though certainly Rambam and Shulchan Aruch come to that conclusion.

⁹ Presumably one could go in the opposite direction, and accept text #4 as authoritative. None of the medieval commentators seem to go in that direction, perhaps because of רבי יוחנן's stature in halkhic decisions, or because of Rabbah tells the story in text #2 tending to prove רבי יוחנן's ruling, or perhaps because the Talmud reports רבי יוחנן's emendation of text #1 indicating the Talmud's acceptance of רבי יוחנן's decision.

Based on the above, it is clear that the optimal method of conversion is for all of the rituals to be performed with a beth din, as is prescribed by Rabbi Yochanan and indicated by Rabbah in texts #2-3. However, if we accept that text #4 represents a different understanding worthy of reliance after the fact, there is little or no indication that under that understanding any of the rituals must be before a beth din for a conversion to be valid. Therefore, it seems to me that all of the rituals should be done with a beth din. If any or all of these steps were done outside of the context of a beth din, then this should not result in any stigma to children, as we can (and should) rely on this other opinion. However, someone who does not have proper verification of a conversion through a beth din should be required to have another conversion ritual, especially as marriage and children are contemplated.

FURTHER DISCUSSION REGARDING MIKVAH FOR A FEMALE CONVERT

As we have seen, it seems that Rabbi Yochanan's opinion, which seems authoritative at least לכתחילה, requires a beth din. Although it is not clear that the beth din must witness the woman's immersion, that is the likely logical conclusion and is explicitly stated by Maimonides and Shulchan Aruch. To the extent that Yevamoth 47b does not explicitly mention the scholars seeing the immersion, this can be chalked up either to the text presuming this to be understood, or we could imagine that perhaps this text does not require the the two witness to see the immersion, while Rabbi Yochanan requires the three members of the beth din to witness the immersion.

Based on the above discussion, it seems to me that there is adequate grounds to rely on the common practice of the beth din hearing the woman enter the mikvah, while the woman is guided in her immersion by the "mikvah lady," (perhaps "mikvah ladies") especially as there can be reasonable confidence that she has immersed, and the immersion is under the auspices of the Beth Din.¹⁰ From the standpoint of modesty, this practice is understandable.

However, it seems to me that following a reasonably modest approach in which the beth din sees the woman immerse is preferable. For instance, as is common practice in Israel the woman may wear a porous robe (e.g. cotton) and immerse before the beth din, who would exit prior to the woman coming up from the mikvah (which is helpful given the significant weight of a soaked bathrobe).

Below are selections from Hakham Ovadiah Yossef (יביע אומר) and Rabbi Moshe Feinstein (אגרות משה) on this subject, with some commentary.

¹⁰ A scenario where the beth din manages the immersion but does not witness it is somewhere in the middle, qualitatively, of immersions witnessed by the beth din and immersions that are entirely outside of their auspices. There is some contemplation of this type of situation in the scenario discussed by Ramban which was discussed at the end of the Beth Yoseff. Additionally, we will see below that Rabbi Moshe Feinstein suggests that perhaps Tosafot understood the requirement of a beth din's involvement as requiring their supervision, rather than necessarily their witnessing each part of the conversion.

Igrot Moshe Yoreh Deah 2:127

שו"ת אגרות משה יורה דעה ח"ב סימן קכז

... בענין טבילת גרות כשהב"ד היו בחדר אחר ולא ראו הטבילה. . . .

והנה אם נחשב עמידת הב"ד בחדר הסמוך להמקוה בשעת טבילת הגיורת כטבילה לפני ב"ד אף שלא ראו את הטבילה, שרוצה כתר"ה לומר דאף שלשון הגמ' יבמות דף מ"ז הוא דמושיבין אותה במים עד צוארה וכן הוא ברמב"ם פ"ד מא"י"ב ה"ו ובש"ע יו"ד סימן רס"ח סעיף ב', שודאי הוא משום שצריכין הב"ד לראות כשהיא טובלת וא"א להו להכנס לשם תחלה כשהיא ערומה מחוץ למים, מ"מ נחשב בפניהם אף שלא ראו ואף שלא יכלו לראות כיון שהיו הב"ד שם, והוכיח כתר"ה זה מהא דבחליצה בעינן קרא למעט דיינים שהם סומים . . . וכיון שבגרות ליכא מיעוט הרי סומין כשרים לב"ד דגרות אלמא דאין צריכין שיראו עצם הטבילה ואולי סובר כתר"ה שלכתחלה יצטרכו הב"ד לראות הטבילה ממש ורק בדיעבד הוא גר אף שלא ראו אם אך היו שם אף להסוברים דצריך ב"ד על מעשה הטבילה.

Rabbi Feinstein (RMF) discusses an argument that an immersion in which the beth din is present but doesn't actually see the immersion is valid. The rationale is that the Gemara never explicitly states that the beth din/witnesses must see the immersion, and also that it would seem that a blind person could serve as a member of a beth din for a conversion (since a verse is needed to demonstrate that a blind person could not serve on a beth din for the חליצה ceremony).

אבל לא מסתבר זה שאם אינו עיכוב בחשיבות הב"ד לא היו מצריכין שיראו הטבילה בגיורת שבכל אופן אין זה דרך צניעות, . . .

RMF objects to the suggestion that the beth din seeing the immersion is not essential, arguing that if it were less than essential then it would not be done, as it would be improper to watch a woman bathing. RMF apparently considers it impossible that witnessing the conversion, even if not technically required, could be considered important enough to allow waiver of any apparent impropriety.

וגם אם נימא כסברת כתר"ה דאין הב"ד צריכין לראות הטבילה אלא סגי במה שיהיו שם בשעת הטבילה, הרי כיון שהיו בחדר אחר אין להחשיב שהב"ד נמצאים שם, דמ"ש ממה שלא מצטרפין חמשה מחדר זה וחמשה מחדר אחר לעשרה לאמירת דבר שבקדושה . . .

עכ"פ באופן זה שהיו הב"ד בחדר אחר וגם לא ראו את הטבילה אין כאן ב"ד במעשה הטבילה בכל אופן שנימא בצורך הב"ד, ונמצא שהיתה טבילת גיורת זו בלא ב"ד ותלוי זה במחלוקת הראשונים אם ב"ד בטבילה הוא לעיכובא שהוא ספקא דדינא.

RMF further objects that if the beth din is in another room, they don't count as being "there" for the immersion. RMF presumes that being "there" for the immersion would be treated with the same rules as being "there" for a minyan. Therefore, the question would be whether the beth din's presence is essential.

ובדבר הוכחת כתר"ה מחליצה שבלא מיעוטא דקרא היו כשרין דיינים סומין אף שלא היו רואין החליצה דלכן בגרות שליכא קרא כשרין סומין, הנה ל"ד לחליצה דדין הב"ד שבחליצה הוא על סדור עניני החליצה ושיעשו על פיהם כדכתיב וקראו לו ודברו אליו ולכן בלא קרא דלענין היו כשרין סומין, ואף אחר שנאמר קרא דלענין למעט סומין לא מצינו בדברי רבותינו הראשונים שישברו דצריכים הב"ד לראות החליצה . . . ומה שאין ראיית הדיינים את הרוק מעכב כדאיתא ברמב"ם פ"ד מיבום הכ"ג, הוא משום שעיקר ריקקה אינו מעכב . . .

The fact that a verse is necessary to prove that a blind person may not sit on a beth din for חליצה does not necessarily demonstrate that a blind person may serve on a beth din. חליצה is different because there is nothing that the members of the court must see, and therefore you might presume, were it not for the proof text, that a blind person might serve on that beth din.

... אך בתוס' ודעמס סברי שנאמר שמשפט נאמר על רק קבלת מצות... ואף שמצד סתם הקרא היה יותר מסתבר לפרש שהוא על כל המעשים אבל כיון שחזינן שנעשית גיורת גם במה שטבלה לנדוטה הכריח לתוס' לומר שקאי משפט רק על קבלת המצות שעשה שיועילו המילה והטבילה שכן קבלו חז"ל לפרש הקרא...

RMF introduces Tosafot's read that the beth din need only witness the acceptance of the commandments (note that above, I argued that this rationalization by Tosafot was an attempt to justify two texts that seemingly disagree regarding the requirements for conversion). However, RMF indicates that the simpler understanding of the text is that it requires the beth din to observe all of the conversion ritual.

ויש גם טעם לומר דסברי התוס' בתירוצם זה דבעצם בכל מקום שנאמר דין ב"ד שייד יותר לפרש שהוא על סדור הדברים והוראתם ולא על עצם הראיה אם אך אפשר לפרש כן וכמו דהוא בחליצה, אבל בגרות שהיה נכרי שלא שייד ענין ב"ד והוראתם לנכרים מוכרחין לפרש שהוא על זה שיעשה לפנייהם ולכן אחר שקבל המצות בפניהם דעתה אף שהוא עדיין נכרי אבל כבר הוא שייד להוראתם דב"ד...

RMF suggests that perhaps Tosafot understands text #2 (requiring the involvement of a beth din) merely to require the beth din oversee all of the conversion ritual, but not that they necessarily need to observe all parts of the ritual. Note that this understanding may be slightly difficult in that Rabbi Yochanan, a main player in text #2, amends the text requiring two men to bring the man into the mikvah to read that three men bring him into the mikvah.

עכ"פ לדינא הוא כלא היו ב"ד בשעת הטבילה שהוא ספקא דדינא וצריכה לחזור ולטבול בפני שלשה שיראו ממש הטבילה לעשותה גיורת ודאית.

RMF concludes that that if the beth din did not see the immersion, the law is unclear as to whether the conversion is valid, and therefore the immersion should be done again. He does not address whether the original immersion was valid בדעבד, what the status of children born prior to the second immersion would be, etc.

Yabia Omer 1, Yoreh Deah 19

שו"ת יביע אומר חלק א - יו"ד סימן יט

בדין טבילת הגיורת בפני בית דין, הנה מעשים בכל יום פה מצרים שאין הדיינין עומדים בבית הטבילה כדי שתטבול הגיורת בפניהם, אלא הם עומדים מחוץ לבית הטבילה, בחדר הסמוך, ומשם מודיעים לה מקצת מצות קלות וחמורות, וטובלת אחר זה בפני אשה ישראלית, וזה היפך מה שפסק מרן בש"ע... ע"כ. ברם דא עקא כי המים של המקואות שלנו נקיים מאד וצלולים, וגופה נראה אף בהיותה במים, ולא אורח ארעא. ונדרשתי לחוות דעי למעשה, איזה דרך ישכון אור, לצאת ידי חובת הפוסקים.

Hakham Yossef (HOY) identifies an important distinction between the Talmudic procedure and our times, which is that our water is much clearer and therefore we can see a person's body under the water.¹¹

(א) והנה ביבמות (מז): ... ולא נזכר בגמ' שצריכה לטבול בפניהם, ואף הודעת המצות לכאורה נראה שיכולה להיות בעת שהדיינים בחוץ, וא"כ היה מקום לומר, שאע"פ שאנו מצריכים שלשה בדין הגירות, וכדיליף ר' יוחנן (שם מו): משום דמשפט כתיב ביה... מ"מ כיון שעומדים בחוץ וידוע הדבר שהיא טובלת, כאילו טבלה בפניהם. וכעין מאי דקי"ל בקידושי ביאה, דאמרין הן הן עדי ייחוד הן הן עדי ביאה, (גטין פא: ואה"ע סי' לג)... ומכל מקום יש להביא ראיה לזה מדאמרין (ביבמות מה:), ההוא דקרו ליה בר ארמייתא, אי"ר אסי מי לא

¹¹ Interestingly, this also implies that there was no way of verifying a person's immersion for such (probably not halakhically necessary) intricacies, such as whether a person's feet were off the ground or whether their fingers were spread apart.

טבלה לנידוטה. וכי התוס', . . . וי"מ שכיון שידוע לכל שטבלה כאילו עומדים שם דמי. ע"כ. וכ"ש הכא דאיכא בי תלתא, אלא שעומדין בחוץ, דאף לכתחלה שפיר דמי. . . .

HOY recognizes that the Talmud does not state explicitly that the beth din must see the immersion, and that, therefore, it is possible that their being outside and knowing that the woman immersed is sufficient.

(ג) אולם מבואר בהרמב"ם (פ"ד מהא"ב ה"ו). . . ואח"כ טובלת בפניהם, והן מחזירין פניהם ויוצאים כדי שלא יראו אותה כשתעלה מן המים. ע"כ. וכלשון הזה פסק מרן (בסי' רסח ס"ב). וכי בערוך לנר (יבמות מז): שמ"ש הרמב"ם שנכנסים הדיינים לראות טבילתה, יצא לו כן מהא דקתני, שמושיבין אותה במים עד צוארה, ולמה לנו לעשות כן. אלא ודאי מפני שהדיינים צריכים להכנס ולראות טבילתה. ע"ש. . . . והרי מבואר בש"ע שצריכה לטבול בפניהם. . . .

HOY notes that Rambam & Shulchan Aruch explicitly states that the beth din should see the immersion.

אולם בשו"ת בארות אברהם (חיו"ד סי' לג) השיא דברי הרמב"ם לכוונה אחרת, ופירש, שא"צ שיכנסו הדיינים בחדר הטבילה, אלא יעמדו בפרוזדור, ומשם יאמרו לה מקצת מצות קלות וחמורות, וזה נקרא טובלת בפניהם, כיון שנמצאים סמוך לחדר הטבילה, ואח"כ יצאו לחוץ כדי שלא יראוה בצאתה דרך הפתח. ע"ש. ואין דבריו מחוורים, שהרי כל הטעם שאמרו נשים מושיבות אותה במים עד צוארה, הוא כדי שבשעה שיכנסו הדיינים לבית הטבילה לא יראוה ערומה, ואם איתא שא"צ להכנס לבית הטבילה, אלא די שיעמדו בפרוזדור, לא היה צורך בכך. ועוד שהרי כתב הרמב"ם: וטובלת בפניהם, והם מחזירין פניהם ויוצאים כדי שלא יראוה כשתעלה מן המים, ומוכח להדיא שהטבילה היתה בפניהם ממש ולכן הוצרכו להחזיר פניהם ולצאת.

HOY discusses, but rejects an understanding of Rambam that would not have him requiring the beth din to see the immersion. HOY also argues that it is clear that the men in text #1, above (the instructions for the immersion in the mikvah) must have been seeing the actual immersion, because otherwise what is the purpose of the women taking the woman who is converted into the water to her neck level. I agree with HOY that Rambam definitely requires the beth din to witness the immersion. However, as discussed above with text #1, I think it is quite possible to read that text as indicating that the women involved are the ones who see the immersion.

וכן מצאתי להגאון ר"מ פיינשטיין שליט"א בשו"ת אגרות משה כרך ה' (חיו"ד סי' קכז) שבאמת כי להוכיח ממ"ש שמושיבות אותה במים עד צוארה, שיש צורך שבית הדין יהיה נוכח בעת טבילתה ותטבול בפניהם ממש. והוסיף, שלא רק לכתחלה צריכים שלשת הדיינים לראות הטבילה ממש, אלא גם בדיעבד מעכב, שאלי"כ לא היו מצריכים שיראו הטבילה בגיורת, כיון שבכל אופן אין זה דרך צניעות, שבודאי בלי צורך של מצות גירות הדבר פשוט שאסור להסתכל באשה הטובלת אף כשעומדת במים עד צוארה, אלא ודאי שראיית הדיינים בשעת טבילה לגיורת היא לעיכובא, ולכן לא מהני כלל כשהם בחדר הסמוך לבית הטבילה, . . .

HOY notes with approval RMF's argument that the beth din seeing the immersion must be essential to the efficacy of the conversion, because otherwise rules of modesty would prohibit such (see my comments accompanying the text of RMF with regards to this argument).

(ז) והרי"ף בשמעתין . . . [כתב . . . הכא דאי עבד הוא דלא פסלינן לבריה הואיל וטבל לשם קריו, ואי לאו גיורא הוא לא הוה טבל לשם קריו, והא דריו"ח לכתחלה הוא דלא נהגינן ביה מנהג גר, ולא מנסבינן ליה בת ישראל, . . . והביאו ה"ה הנ"ל, וכי שדבריו קרובים לדברי הרמב"ם . . . (ומ"מ כתב דהיינו דוקא בדיעבד דלא פסלינן ליה לבריה). וכ"כ הבי"ח בדעת הרי"ף. אבל ה"ט"ז (סק"ח) כי דלא משמע כן כלל, ומ"ש ואי לא גיורא וכו', פ"י שאם לא היה בדעתו אז להיות גר, לא היה טובל גם לקרי. וכן מבואר בד' רש"י והרי"ן דההיא טבילה לחודא סגי' ליה. ע"כ. וכן מוכח בחידושי הרמב"ן בדעת הרי"ף, שכי' בחי' הרמב"ן (מה:), שאין דברי הרי"ף ברורים, משום דק"ל מהא דאמרי' (לקמן מז), מעשה באחד שבא לפני ר' יהודה, וא"ל נתגיירתי ביני לבין עצמי, א"ל נאמן אתה לפסול את עצמך ואין אתה נאמן לפסול את בניך, והרי אף לדבריו כשרין היו וכו'. ויש לדחוק שהיה אומר שלא טבל לקריו מעולם. ומיהו ק"ל טפי מקידושין (סב:). וכו'. ע"ש. ומבואר דס"ל דבההיא טבילה דלקריו נעשה גר. וכ"כ הטושי"ע, דלהרי"ף אם טבל בפני שנים, אסור בישראלית, אבל אין פוסלים את בנו, ומבואר שאין צורך לטבילה אחרת לפני זה. (וכן ה"ט"ז הזכיר דברי הטושי"ע). ועי' בשו"ת האלף לך שלמה (חיו"ד סי' רסד).

HOY notes a number of medieval sources saying that בדיעבד a conversion without witnesses to immersion is valid (and hence we would not allow the convert, for example, to marry, but the children would be considered valid, able to marry, etc.). In this discussion HOY notes a number of opinions saying that the immersions mentioned in text #4 are immersions that effectuated the conversion, not merely immersions that demonstrated the serious nature of the person's conversion.

(ח) אכן יש להעיר ע"ד מרן בש"ע (סי"ג) שכי' ז"ל: כל עניני הגר בין להודיעו המצות לקבלם בין המילה בין הטבילה, צריך שיהיו בשלשה הכשרים לדון ובינם. מיהו דוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אם לא מל או טבל אלא בפני שנים (או קרובים) ובליה, אפילו לא טבל לשם גירות, אלא איש שטבל לקריו ואשה שטבלה לנדתה היו גר ומותר בישראלית, חוץ מקבלת המצות שמעכבת אם אינה ביום ובשלשה. ולהרי"ף ולהרמב"ם אפילו בדיעבד שטבל או מל בפני שנים או בליה מעכב ואסור בישראלית, אבל הבן לא פסלינן ליה. עכ"ל. ותמוה, שהרי לד' הרמב"ם נראה שפוסלין אף את הבן, כל שנתברר שלא טבל בפני שלשה, וכמ"ש ה"ה והמאירי, (ואף מרן הבי"ח הביא דברי ה"ה, מבלי להעיר דבר ע"ז), שדוקא כשראינוהו נוהג בדרכי ישראל וטובל לקריו ועושה את כל המצות, שאז ישנה הוכחה שנתגייר כראוי לפני זה, אין לפסול את הולד. וכ"כ בשו"ת פרח מטה אהרן ח"ב (סי' נא) דמ"ש ה"ה שדי' הרי"ף קרובים לדברי הרמב"ם, באמת יש חילוק ביניהם, דלהרי"ף אע"ג דידיענן בבירור שלא טבל בפנינו לא פסלינן לזרעו, אבל לד' הרמב"ם היינו על הסתם משום חזקה דהו גרי צדק, אלא שכיון שהאב היה גוי לפנינו לא מהניא האי חזקה, אבל לזרעו שנוול בחזקת כשרות מהני. ומש"ה כתב ה"ה שדברי הרמב"ם קרובין לדברי הרי"ף, ר"ל שאינם דעת אחת, אלא לאפוקי דברי שאר רבוותא שאינם קרובים, והם רחוקים מאד. . . . וא"כ הי"נ לגבי האם שיש לנו ספק אם טבלה בפני ג', אין להכשיר זרעה יותר ממנה. מ"מ אין זה אלא מדרבנן בעלמא, שראו להחמיר בה יותר כיון שהיתה מוחזקת מתחלה שהיתה גויה. ואילו היה דבר זה מה"ת, לא היו מחלקים בזה בין להשיאו אשה ובין זרעו. וברור). אבל כדברי הרי"ף מתבאר בחי' הרמב"ן (מה:). שכי', דגבי קבלת המצות צריך שלשה אפילו בדיעבד, דמשפט כתיב ביה . . .

HOY quotes Shulchan Aruch. The Shulchan Aruch quotes Rif and Rambam as saying that if any of the conversion rituals are not done before the beth din, the person is not considered Jewish, but their children would be considered Jewish. HOY notes that it seems Rambam would invalidate even the children unless the person was seen regularly observing Jewish law, so apparently Rambam and Rif are not exactly of the same mind.¹²

¹² Note that after the next brief discussion (the next paragraph in this text), HOY notes that Shulchan Aruch may not have meant to imply that Maimonides would validate the child as easily as Rif. ואם נרצה להניח דברי מרן הש"ע כהוייתם בלא ט"ס, צ"ל שדוקא הדין שאין להשיאו בת ישראל (" הוא להרי"ף ולהרמב"ם, אבל הסיפא שזרעו כשר אינה אלא להרי"ף, דאילו הרמב"ם מחמיר טפי ופוסל אף את זרעו, כשנתברר שלא טבל בפני שלשה. ועי' בשו"ת חמדת שלמה (חיו"ד סי' כט אותיות כג - כד, וסי' ל אות יא). ("ע"ש).

ואע"פ שהרי"ף לא פי' להדיא דבעינן קבלת המצות לפני כן בפני שלשה, ואם לא עשה כן אף זרעו פסול, מ"מ הואיל ומקרא ילפינן לה דכתיב משפט, ודאי שמעכב לפסול אף את זרעו. (וכ"כ הרמב"ם פי"ג מהא"ב ה"ז, טבל ונתגייר בינו לבין עצמו ואפילו בפני ב' אינו גר). . . . ואע"פ שבתשו' פרח מטה אהרן שם כתב דהרי"ף לא ס"ל כד' הרמב"ן, שאפי' לא קיבל המצות בפני ב"ד, מהני להכשיר זרעו, אפילו מל וטבל בפ"ע, לפע"ד אינו מוכרח, ואפשר להתאים דברי שניהם לדעת אחת. וכן מתבאר בח"י הרשב"א. ע"ש. . . .

HOY notes that Rif does not explicitly require that acceptance of commandments occur before a beth din (and that otherwise even the children would be invalidated) but presumes that since the beth din requirement in text #2 is derived from a verse, it must be that Rif would required something to occur before the beth din. However, HOY notes a contrary opinion that Rif would not require acceptance of mitzvot before the beth din in order for the children to be considered Jewish. Although HOY rejects this latter understanding, I tend to agree with it. As I noted in the discussion of text #4 above, the text does not seem to presume a beth din's involvement in any part of the conversion. If Rif accepts this text as indicating a בדיעבד validity of the child, he may well not have required any beth din involvement in order to create that validity.

(ט) ועתה נבאר היאך דעת מרן לפסק הלכה, כי הנה לפי הכלל דסתם ואח"כ מחלוקת בש"ע הלכה כסתם, אי"כ דעת מרן לפסוק להקל כדברי התוס' והרא"ש וסיעתם, שבדיעבד מותר להשיאו בת ישראל, והרי הוא גר גמור אף להקל. (וכן דעת הרשב"ץ ח"ג סי' רכז). ובאמת שלפ"ז יש לתמוה, כי מה ראה מרן ז"ל להניח הכלל שכלל לפסוק כתרי מגו תלת מעמודי ההוראה, וכ"כ הכא שאף דעת הרמב"ן והרשב"א להחמיר בזה. ומצאנו עוד בחידושי הריטב"א יבמות (שם /מה: /) שכי' לתרץ ההיא דמי לא טבלה לנדתה וכו', שהם באמת טבלו בפני ב"ד, אלא שלא טבלו בפני לשם יהדות, ולכן היו מוציאים עליהם לעז וקר"ל = וקרו להו = בר ארמייתא ובר ארמאה, ולכך אי"ל רב אשי וריב"ל שסתמן כפירושן, דלא סגי שלא היה דעתם בטבילתם לכל הפחות משום טהרה או משום קרי, והרי הוא כאילו טבלו לשם יהדות. ודייק לה הריטב"א שם, שהוא דבר הלמד מענינו, דמייתי לה הש"ס גבי ההיא דטבלה לשם אינתתא. ע"ש. וכ"כ הנימוקי יוסף, וכ"כ הסמ"ג הובא בשו"ת הרשב"ש (סי' תסז). ע"ש. וכ"כ הגמ"י. נמצא דלכל הני רבוותא אם לא טבל בפני שלשה, אף זרעו פסול. (וכ"כ המרדכי בשם אביאסף, שאפילו בדיעבד לא הוי גר אא"כ היה מתנהג בתורת יהודית בפרהסיא). וא"כ מה ראה מרן ז"ל להקל להכשיר לגמרי אף להשיאו בת ישראל, כדעת התוס' והרא"ש. ואין לומר שהואיל והיא מילתא דרבנן פסק להקל דלא כהרי"ף והרמב"ם. וכמ"ש ג"כ באו"ח (סי' שכו ס"ב) להקל בדין זיעה בחמי טבריא בשבת, כד' התוס' וסיעתם, ודלא כד' הרי"ף והרמב"ם. דשאני התם דיהיב טעמא בב"י (שם) בשם תשו' הר"ן, דקליש הך איסורא דגזרות טובא הו, הלא"ה מוכח התם דפסקינן כהרי"ף והרמב"ם אף בדרבנן לחומרא. וכן מוכח בכ"ד. ושור"ר בשלחן גבוה (סי' טו) שכי' לתמוה על מרן בזה שסתם דלא כהרי"ף והרמב"ם. ע"ש.

HOY notes that generally Shulchan Aruch is understood as adopting the opinion he gives anonymously, and not the individual opinions he mentions afterward. If this is the case, given the number of authorities (including Rif and Rambam) who do not accept a conversion as valid without the beth din witnessing all of the rituals, it is surprising that Shulchan Aruch adopts the opinion of the Tosafot which validates these conversions.

(י) אולם ראיתי לכמה אחרונים שכי' שבאמת דעת מרן לפסוק להחמיר כד' הרי"ף והרמב"ם, וכמ"ש הרה"ג ר' אהרן בן שמעון בסי' נהר מצרים (ה' גרים אות יג), שדעת מרן לפסוק כהרי"ף והרמב"ם שאף במילה וטבילה בעינן שלשה לעיכובא, שהרי דרכו בקדש לפסוק כשנים מעמודי ההוראה. ע"ש. וכ"כ ב . . . ומיהו אפשר שאם היו הב"ד מבחוץ, והודיעוהו מקצת מצות בשעת הטבילה, אפשר שיש להקל בדיעבד שלא תצטרך לחזור ולטבול בפני שלשה ממש. וצ"ע.

HOY quotes a great number of sources that argue that Shulchan Aruch intended to adopt the opinion of Rif and Rambam and would invalidate a conversion unless the beth din were involved in all of the rituals. HOY generally appears to agree with this position, but wonders whether

there is room for leniency where the beth din is right outside when the immersion occurs. Interestingly, he spends no time analyzing this question. The last paragraph of the responsum discusses it a little bit more.

(יא) וראיתי להגאון בעל מצפה איתן בהגותיו יד אברהם (סי' רסח), שכי, שיש להביא ראיה להפוסקים דס"ל דבדיעבד מהניא טבילה שלא בפני ב"ד, מהירושי' (פ"ד דעירובין ה"ד), דבעי התם, גר שטבל אחר שהאיר המזרח, מאחר שאילו היה ער, היה קונה לו שביתה וכו'. פי' ה"נ קונה שביתה אילו טבל מאתמול. והקשה הקרבן העדה, דהיאך משכחת לה שיטבול גר בשבת, הא קי"ל שאין מטבילין גר בשבת. ודוחק לומר כגון שעבר וטבל, דהא בעינן ב"ד, ואיך יטעו ב"ד בכך. ע"כ. ולפ"ד הפוסקים דסגי שלא בבית דין אתי שפיר. עכת"ד. ולפע"ד יש לדחות בפשיטות, שהרי ז"ל הרמב"ם (פ"י מהא"ב ה"יז), אין מטבילין את הגר בשבת, ולא ביו"ט ולא בלילה. ואם הטבילוהו ה"ז גר. וכ"ה בש"ע (סי' רסח ס"ד). וע"כ דהיינו אם הטבילוהו בפני שלשה הדיוטות. וכיו"ב כתב הרמב"ם (פ"י מהא"ב ה"יז) ובש"ע (סי"ב), שאם לא בדקו אחריו, או שלא הודיעוהו שכר המצות ועונשן, ומל וטבל בפני ג' הדיוטות ה"ז גר. ע"ש. ובלא"ה מאי דנקיט הכי בפשיטות, אינו דבר מוסכם, כי בה"ג והסמ"ג כ' שמותר להטביל גר לכתחלה בשבת, משום דמיחזי כמיקר. וכ' הבי"ח שכן דעת הרי"ף והרא"ש והטור, שהשמיטו דין זה, אלמא דס"ל דלא כר' יוסי בהא. ע"ש.

HOY mentions an attempt at proving from the Jerusalem Talmud that an immersion is valid without a beth din. The proof is a discussion of the validity of a person immersing for conversion on Shabbat. Presumably a beth din would know better than to do an immersion of Shabbat, so it may follow that this immersion was without a beth din present. But HOY notes that the beth din for the conversion may have included lay people rather than learned people. I might also add that any proof from the Jerusalem Talmud would be suspect, as one could say it is overridden by the Babylonian Talmud.

(יב) ולכל הדברות ברור שלכתחלה אין לזוז מדברי הפוסקים והש"ע שכי, שצריך לטבול לכתחלה בפני ב"ד ממש. וכן ראיתי להאחרונים שפסקו כן בפשיטות, הלא הם. . .

(יג) אמנם אח"כ עלה ברעיוני עצה אחרת, לעשות חלוק רחב המיוחד לכך אשר תטבול בו כל גיורת, דהא אשכחן בביצה (יח) נדה שאין לה בגדים מערמת וטובלת בבגדיה. ופרש"י, שטובלת כשהיא לבושה וסלקא לה טבילה אף לכלים, ולא מוכתא מילתא שהיא מתקנת, דלטבילת עצמה נכנסה, ואדם מותר לטבול ביו"ט כב"ה, שנראה כמיקר. ע"ש. וכ"כ הרא"ש נדה (ה' מקואות סי' כח), וז"ל: ונדה יכולה לטבול בבגדיה, לפי שהמים נכנסים תחת הבגדים. וכ' במעדני יו"ט, דמשמע דאף לכתחלה אפשר לעשות כן, כי אין לך מלבוש מהודק כ"כ על הגוף. ע"כ. וכן מצאתי בסי' האשכול ח"א (עמוד קנג), דהא דקתני בביצה (יח) מערמת וטובלת בבגדיה, משום דביו"ט איירי, והאי לישנא דטובלת משמע ודאי דלכתחלה שריא לטבול בבגדיה, ואיירי בבגדים רחבים שאין מהודקים כלל לגופה, ודוקא אשה בבגדיה שהם רחבים, אבל איש בבגדיו שדבוקים לבשרו לא. ומיהו נראה דבין באיש ובין באשה שרי לטבול בסדין משום צניעות דעיילי ביה מיא שפיר. ע"ש. וכיו"ב כ' הראב"ן (סי' שכו), וז"ל: אשה שיש לה לטבול במקום שבני אדם עומדים שם, אם טובלת בסדין או בחלוק רחב, עלתה לה טבילה, כדאמר (חולין לא) נדה שנאנסה וטבלה, רב אמר טהורה לביתה. ואוקימנא בנפלה מן הגשר. וכן בביצה (יח) מערמת וטובלת בבגדיה, אלמא נדה טובלת בבגדיה ע"י דוחק, כי הכא דנפלה, או שאין לה בגדים, וה"נ מפני דוחק בני אדם שעומדים שם אם טבלה בבגדיה טבלה. ודוקא אשה בבגדים שהם רחבים וכו'. [ככל דברי האשכול הני"ל]. ע"כ.

(יד) הן אמת שאין זה דעת הרמב"ם (פ"א מה' מקואות ה"ז), שכי: כל הטובל צריך שיטבול כל גופו כשהוא ערום, בבת אחת, וכל הטמאין שנטבלו בבגדיהם עלתה להם טבילה, מפני שהמים באים בהם ואינם חוצצין. וכן נדה שטבלה בבגדיה מותרת לבעלה. ע"כ. וכלשון הזה כתב מרן בש"ע (סי' קצח סמ"ו). ומבואר שאין זה אלא בדיעבד. והש"ך שם הביא בשם הרמב"ן, [הוא ט"ס וצ"ל הראב"ן כנ"ל], שחילק בין בגדי אשה שהם רחבים וכו'. ע"ש. וצ"ל שאף הרמב"ם מודה שכשיש דוחק מותר אף לכתחלה, כדאשכחן גבי נדה שאין לה בגדים להחליף, וכנ"ל בשם הראב"ן. וכ"כ בס' שמו יוסף למהר"י בן וואליד (סי' רנד), לדייק מדברי הרמב"ם שאין לטבול לכתחלה בבגדים, ודוקא ביו"ט שאין לה בגדים להחליף התירו, משום שהיא שעת הדחק וכדיעבד דמיא. וכי שלא הוצרך לכתוב דבר זה מפני שהוא פשוט, אלא לאפוקי מת"ח אחד שנסתפק בזה. ע"כ. ואשתמיטתיה דברי האשכול והרא"ש הנ"ל שכי להתיר אף לכתחלה, אלא שבש"ע פסק כד' הרמב"ם. ואעפ"כ אמינא ולא מסתפינא, שאם עושים חלוק רחב לשם כוונה זו, אף לדעת הרמב"ם ומרן משרא שרי, וכ"ש כמו בני"ד שהוא לצורך מצוה, לקיים הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך, דודאי עדיף מדין נדה שאין לה להחליף, שהותר לה לטבול בבגדיה. ומכ"ש בחלוק רחב שיש מקום לדמותו למ"ש בס' האשכול והראב"ן, שמותר לטבול בסדין משום צניעות. וכ"כ המאירי ביצה (יח) שבבגד מרווח ליכא משום חציצה. ע"ש. וכן הוריתי זה מכבר, לאחד שנוסע עם אשתו לעיר שאין שם מקוה, ושוהה שם ימים רבים לצורך פרנסתו, שאפשר לה לטבול בנהר ע"י חלוק רחב משום צניעות. ומ"ש התוס' (נדה סו): אשה לא תטבול בנמל, כי בני אדם מצויין שם ובעינתא, וממהרת לטבול מפני שבושה מבני אדם המצויין שם. ע"ש. וכ"פ מרן (סי' קצח סל"ד). נראה דהיינו דוקא כשטובלת ערומה, משא"כ בחלוקה. . . .

HOY notes a number of later sources that require the beth din to see the woman immersing, and begins to discuss how this can be done. He first discusses a sheet being placed over the water, and then discusses having the woman immerse while wearing clothing, which HOY seems to prefer. HOY mentions a number of opinions that immersing in a mikvah clothed is an acceptable immersion even לכתחילה. Others say it is only OK בדיעבד, while others distinguish between different types of clothing, in particular how much they let in the water. HOY also notes that to the extent that wearing clothing while immersing is only permitted בדיעבד, it is certainly warranted when the beth din needs to see the immersion.

(טז) ותבט עיני בשו"ת משפטי עוזיאל ח"א (חיו"ד סי' יג), שנשאל בהיותו הרב דסאלוניקי, במה שהמקוה נמצא בבית המרחץ של גוים, ונשי עכו"ם מתרחצות שם, וזילותא גדולה להבי"ד להכנס בו, אם אפשר להקל ולהכשיר טבילת הגיורת שלא במעמד בי"ד. . . . ואסיפא דמילתא מסיק בשו"ת משפטי עוזיאל הנ"ל, להקל לטבול שלא במעמד בי"ד. . . . וכתב לסמוך ע"ד התוס' והרא"ש שהתירו בדיעבד. ושכן פסק מרן. ושעת הדחק כדיעבד דמי. וכ"ש בשעת הדחק כזו שא"א אחרת נ"ל דטבילתה כשרה לכתחלה לכל הדעות. ע"כ. והנה כנדונו ממש נשאל בשו"ת פרח מטה אהרן ח"ב (סי' נא) הנ"ל, ולא רצה להתיר בשום אופן. . . .

HOY notes a couple of responsa dealing with the situation where the beth din cannot gain access to the mikvah (e.g. it is in a women's bath house). Hakham Benzion Uziel says to rely on the opinions that the beth din need not see the immersion. פרח מטה אהרן disagrees. Note that in this discussion (text omitted) is discussion of Hakham Uziel's not wanting to "close the doors" to converts (based partially on Tosafot permitting non-experts to perform conversions so as not to "close the door" on converts). HOY discusses whether this is valid precedent for Hakham Uziel's leniency.

(כ) זאת תורת העולה שאין להקל לכתחילה בדין זה, וצריכים הדיינים להכנס לבית הטבילה לראות במו עיניהם טבילת הגיורת, ויש לזה ב' דרכים: א. לפרוס יריעת בד ע"פ המים, ואין נראה מתוכה אלא ראש הגיורת, הבולט דרך חלל שבאמצע היריעה, ואחר קבלת המצות תרכין ראשה ותטבול לעיני הזקנים, ומיד לאח"י הדיינים יוצאים החוצה. והיא תלבש ותצא. ב. אפשר ג"כ להתיר לגיורת לטבול בחלוק רחב (שנעשה למטרה זו), שאינו חוצץ מכיון שהמים חודרים לתוכו. אולם להקל לטבול שלא בפני בית דין, אינו נכון כלל, ועל הבי"ד לעמוד בכל תוקף נגד המחדשים והמודרניים למיניהם, וה' ישלח עזרו מקודש לכל הולך תמים, והיה ה' עם השופט, ולא תמעד אשוריו. . . .

Once again, HOY says that the beth din should see the immersion and suggests either a sheet over the water or the woman immersing clothed.

(כא) והלום בהתעורר מחדש בעיא זו באה"ק, הראוני (אחר שנדפס כל הנ"ל) בסי' בית אברהם להרה"ג ר' אברהם עבר הירשוביץ ז"ל (בעמוד מז), שנסתפק בדין זה בהיות שבעירו אין שום אפשרות לחברי בית הדין לגשת אל מקום הטבילה הנמצא ברשות העכו"ם, ואיש הבא שם בנפשו הוא, וענוש יענש ע"פ חקי המדינה, וכ"ש שאם ילכו שם דייני ישראל יגרמו חלול ה' בזה, אם אפשר לסמוך להקל ע"פ דברי התוס' שמתירים בדיעבד. והשיב לו הגאון מהר"ש סלאנט ז"ל (בעמוד מט), כי נכון שנשים כשרות ילכו עם שלשת חברי ביה"ד, (אחר קבלת המצות בפני בית דין כד"ת), עד מקום שיש רשות לגשת אליו, ואז ילכו הנשים היראות והכשרות להטביל את הגיורת כד"ת, וידעו כי הבי"ד עומדים סמוך לגבולן ודעתם עליהן, ואחר הטבילה יגידו בפני הבי"ד שטבלה כד"ת. עכ"ד. והנה מבואר מדברי קדשו שמצד מה שנמצאים הבי"ד מבחוץ בדיעבד שרי. (וכן שעת הדחק כדיעבד דמי). ומ"מ פשוט שלא התיר הגאון ז"ל אלא בנידונו שיש סכנה לגשת שם, שהוא חשוב כדיעבד גמור, משא"כ כשישנה איזו אפשרות שהיא להכנס שם, אין להתיר כלל. וע' בשו"ת יהודה יעלה אסאד (חיו"ד סי' רג). ובשו"ת חלקת יעקב ח"א (סי' יג). ע"ש. ואשר ע"כ צריכים לעמוד בכל תוקף נגד אלו הרוצים לשנות, ונדע לי כי כן הוא דעת גדולי הדור שליט"א, שלא להקל בזה כלל. והשי"ת יהיה עמנו להעמיד דגל התורה על תלה, ויבער את הקוצים מכרם ה' צבאות, יתמו חטאים מן הארץ. וישיב שופטינו כבראשונה ויועצנו כבתחלה. ובא לציון גואל אמן.

HOY adds a paragraph regarding a book he found after writing the rest of the responsum, which addresses a situation where the beth din cannot go into the mikvah and permits the beth din to go with the convert and other women¹³ to get as close to the mikvah as they can, and then send the women to go with the convert to immerse her. HOY notes that this situation was particularly where the beth din lacked access to the mikvah.

¹³ The text indicates more than one woman being present, which is consistent with the apparent meaning of BT Yevamoth 47b (text #1 above).